

Sygn. akt VU 1219/13

WYROK ŁĄCZNY

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 czerwca 2014 roku

Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim, Wydział V Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w składzie:

Przewodniczący SSO Beata Łapińska

Protokolant stażysta Bożena Sobczyk

po rozpoznaniu w dniu 18 czerwca 2014 roku w Piotrkowie Trybunalskim

na rozprawie

sprawy z wniosku (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialności w D.

z udziałem zainteresowanych M. B., Z. C., S. D., W. O.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T.

o podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia

na skutek odwołań (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialności w D.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T.

z dnia 11 lipca 2013r. sygn. (...)

oddala odwołania.

Sygn. akt VU 1219/13

UZASADNIENIE

Decyzjami z dnia 11 lipca 2013 roku: Nr (...), Nr (...), Nr (...) i Nr (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. ustalił podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne: emerytalne i rentowe, chorobowe, wypadkowe oraz ubezpieczenie zdrowotne pracowników (...) Spółki z o.o. w D.: M. B., Z. C., S. D. i W. O.. W uzasadnieniu podniósł, że przeprowadzona kontrola wykazała, że płatnik składek w podstawie wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne nie uwzględnił przychodów osiągniętych przez tych pracowników, finansowanych ze środków Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych w postaci bonów towarowych, świadczeń pieniężnych oraz paczek świątecznych. W latach 2009-2012 pracownicy co prawda składali oświadczenia o dochodach netto na jednego członka rodziny, ale mimo to otrzymali świadczenia z ZFŚS w jednakowej kwocie w następujących miesiącach grudnia 2009 roku – bony towarowe, kwietniu 2011 roku i maju 2011 roku – świadczenie pieniężne, kwietniu 2012 roku – paczki świąteczne. Przy przyznawaniu świadczeń socjalnych nie stosowano kryterium socjalnego z uwagi na niskie zarobki pracowników i nie różnicowano wysokości świadczeń pomiędzy pracownikami. Świadczenia te realizowane były zatem z naruszeniem ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych, co oznacza, że przyznane świadczenia nie mają charakteru socjalnego i stanowią przychód pracownika w rozumieniu art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 26 lipca 1991 roku o podatku dochodowym od osób fizycznych. Powyższe skutkuje koniecznością przyjęcia, że od uzyskanego przez pracownika przychodu należy naliczyć składki na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenia zdrowotne.

Od powyższych decyzji odwołał się płatnik składek, wnosząc o ich uchylenie. Motywując powyższe wskazał, że podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne oraz ubezpieczenie zdrowotne pracowników została ustalona przez płatnika prawidłowo, albowiem brak jakichkolwiek podstaw do powiększenia tej podstawy o wartości wypłaconych pracownikom bonów towarowych, świadczeń pieniężnych i paczek towarowych z okazji Świąt w latach 2009-2012. Zdaniem skarżącego jedyną przesłanką zwolnienia z podstawy wymiaru składek niektórych rodzajów przychodów, jest okoliczność, że świadczenie zostało sfinansowane ze środków, które są przeznaczone na cele socjalne zgromadzonych w ramach ZFŚS. Z taką zaś sytuacją mamy do czynienia w przypadku spornych świadczeń. Dodatkowo płatnik zaznaczył, że rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 18 grudnia 1998 roku określające szczegółowe zasady wyłączenia z podstawy wymiaru składek niektórych rodzajów przychodów, nie wymaga, aby świadczenia z ZFŚS zostały przyznane pracownikom zgodnie z ustawą o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych, czy regulaminem ZFŚS. Wskazał także, że sporne świadczenia nie były świadczeniami ulgowymi w rozumieniu art. 8 ust 1 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych, a jedynie świadczeniami socjalnymi przyznawanymi w związku ze zwiększonymi wydatkami pracowników w okresie przedświątecznym i jako takie mogły być przyznane bez analizy sytuacji materialnej i osobistej pracowników, gdyż podział środków z ZFŚS według kryterium socjalnego dotyczy, jedynie świadczeń ulgowych (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 października 2008 roku, II PK 74/2008, OSNP 2010/7-8/88).

Postanowieniami z dnia 25 października 2013 roku Sąd połączył sprawy z odwołań od wskazanych na wstępie decyzji celem ich łącznego rozpoznania i rozstrzygnięcia.

ZUS wnosił o oddalenie odwołań.

Postanowieniem z dnia 12 marca 2014 roku Sąd wezwał z urzędu do udziału w sprawie w charakterze zainteresowanych: M. B., Z. C., S. D. i W. O..

Sąd Okręgowy ustalił co następuje:

(...) Spółka z o.o. w D. jako pracodawca (płatnik składek), jest zobowiązany do odprowadzania składek do ZUS z tytułu ubezpieczeń społecznych pracowników, tj. ubezpieczenia emerytalnego, rentowych, chorobowego i wypadkowego oraz ubezpieczenia zdrowotnego.

(okoliczność niesporna)

W latach 2009-2010 obowiązywał u płatnika składek Regulamin Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych uzgodniony ze związkami zawodowymi przez (...) S.A., z której to Spółki firma (...) przejęła część pracowników na zasadzie art. 23¹ k.p. Rozdział III tego regulaminu określał cele, na które mogą być przeznaczone środki funduszu, a mianowicie:

1. dofinansowanie krajowych i zagranicznych wczasów pracowniczych;
2. dopłaty do wypoczynku urlopowego organizowanego indywidualnie przez pracownika we własnym zakresie;
3. dofinansowanie wypoczynku dzieci pracowników;
4. finansowanie pomocy rzeczowej i finansowej przeznaczonej osobom znajdującym się w szczególnie trudnej sytuacji życiowej lub losowej;
5. finansowanie bądź dofinansowanie wypoczynku w dni wolne od pracy organizowanego w formie turystyki grupowej;
6. organizowanie i finansowanie imprez kulturalno-rozrywkowych, sportowo-rekreacyjnych oraz zakupu biletów wstępu na takie imprezy;

7. organizowanie i finansowanie imprez okolicznościowych wraz z zakupem upominków z okazji Dnia Dziecka, Nowego Roku dla dzieci do lat 18, Dnia Kobiet oraz pożegnania pracowników odchodzących na emeryturę;
8. przejazd z wypoczynku na obszarze kraju;
9. pomoc na cele mieszkalne w postaci pożyczek.

Środkami ZFŚS administrował kierownik zakładu zgodnie z zatwierdzonym przez siebie rocznym planem wydatków uzgodnionym z zakładowymi organizacjami związkowymi. Przyznanie ulgowych usług i świadczeń oraz wysokość dopłat z ZFŚS były stosownie do rozdziału V pkt 5 regulaminu uzależnione od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z funduszu.

(dowód: ww. regulamin k. 67-71 w aktach sprawy)

W dniu 31 marca 2011 roku (...) Spółka z o.o. w D. reprezentowana przez Prezesa Zarządu D. S. wraz z zakładowymi organizacjami związkowymi działającymi w tej Spółce tj. z M.Z.Z (...) w (...) S.A. i (...) Spółka z o.o. oraz M.O N.S.Z.Z (...) w (...) S.A. i (...) Spółka z o.o. uzgodniła nowy regulamin ZFŚS w (...) Spółce z o.o. Regulamin wszedł w życie w dniu 1 kwietnia 2011 roku. Zgodnie z § 3 regulaminu środki funduszu były przeznaczone na finansowanie działalności socjalnej prowadzonej na rzecz pracowników i ich rodzin oraz byłych pracowników – emerytów, rencistów i ich rodzin. Jedynym kryterium, od którego uzależniono w regulaminie przyznanie oraz wysokość świadczeń z Funduszu, była sytuacja materialna oraz życiowa uprawnionych. Środki Funduszu niewykorzystane w danym roku kalendarzowym przechodziły na rok następny. Środki Funduszu były gromadzone na odrębnym rachunku bankowym. Środkami tymi administrował Prezes Zarządu zgodnie z postanowieniami regulaminu. Organem wykonawczym Prezesa był Dział Księgowości i Kadr. Wnioski o przyznanie świadczeń socjalnych składało się w Dziale Księgowości i Kadr. W myśl, § 5 jeżeli na dany rok Fundusz był tworzony, przeznaczenie na określone rodzaje usług i świadczeń oraz zasady gospodarowania środkami Funduszu w danym roku kalendarzowym, określało porozumienie zawarte pomiędzy Prezesem Zarządu a zakładowymi organizacjami związkowymi. Takie samo porozumienie określało także każdorazowo warunki dofinansowania świadczeń socjalnych w danym roku kalendarzowym (§ 6). Usługi i świadczenia socjalne organizował Dział Księgowości i Kadr.

(dowód: ww. regulamin k. 65-66 w aktach sprawy)

W 2009 roku każde dziecko pracownika zatrudnionego u płatnika, które przed 31 grudnia nie przekroczyło 18 roku życia, otrzymało z okazji Nowego Roku jedną paczkę ze słodyczami o wartości 88,55 złotych, bez względu na to, czy u płatnika pracował jeden z rodziców, czy oboje.

W 2009 roku (...) Spółka z o.o. w D. reprezentowana przez Prezesa D. S. wraz z zakładowymi organizacjami związkowymi działającymi w tej Spółce, tj. z M.Z.Z (...) w (...) S.A. i (...) Spółka z o.o. reprezentowanym przez E. P. oraz M.O N.S.Z.Z (...) w (...) S.A. i (...) Spółka z o.o. reprezentowanym przez W. S. zawarli ustne porozumienie w zakresie pomocy świątecznej. W porozumieniu tym strony uzgodniły, że w 2009 roku każdy pracownik otrzyma pomoc finansową z ZFŚS z okazji Świąt Bożego Narodzenia oraz Wielkanocnych w formie dwóch bonów towarowych o wartości 80 złotych i 150 złotych.. Pracodawca oraz przedstawiciele związków zawodowych przed przyznaniem pomocy z ZFŚS nie analizowali indywidualnej sytuacji materialno-rodzinnej pracowników. Każdy pracownik płatnika w 2009 roku otrzymał pomoc w takiej samej wysokości.

(okoliczności niesporne)

W dniu 21 kwietnia 2011 roku (...) Spółka z o.o. w D. reprezentowana przez Prezesa D. S. wraz z zakładowymi organizacjami związkowymi działającymi w tej Spółce, tj. z M.Z.Z (...) w (...) S.A. i (...) Spółka z o.o. reprezentowanym przez T. M. oraz M.O N.S.Z.Z (...) w (...) S.A. i (...) Spółka z o.o. reprezentowanym przez W. S. zawarli porozumienie w zakresie pomocy świątecznej. W porozumieniu tym ustalono, że z ZFŚS (...) Spółki z o.o. zostaną przyznane

świadczenia pomocy pieniężnej na nadchodzące Święta Wielkanocne 2011 roku w wysokości 300 złotych dla każdego pracownika zatrudnionego u płatnika.

(dowód: ww. porozumienie k. 61 w aktach sprawy)

W dniu 3 stycznia 2012 roku (...) Spółka z o.o. w D. reprezentowana przez Prezesa K. C. wraz z zakładowymi organizacjami związkowymi działającymi w tej Spółce tj. z M.Z.Z (...) w (...) S.A. i (...) Spółka z o.o. reprezentowanym przez T. M. oraz M.O N.S.Z.Z (...) w (...) S.A. i (...) Spółka z o.o. reprezentowanym przez W. S. zawarli porozumienie w sprawie przeznaczenia i progów dochodowych pomocy z ZFŚS w 2012 roku.

Strony porozumienia zgodnie postanowiły, że pozostałe na koncie Funduszu środki zostaną w 2012 roku przeznaczone na pomoc rzeczowo-finansową dla pracowników i byłych pracowników Spółki. Strony postanowiły, że kwota bazowa tej pomocy zostanie określona odrębnym porozumieniem. Jednocześnie w porozumieniu tym strony ustaliły progi dochodowe, od których uzależniona była wysokość przyznanej pomocy w następujący sposób:

- 1) dochód na członka rodziny uprawnionego poniżej kwoty: 1300 złotych brutto: wysokość pomocy 100 % kwoty bazowej;
- 2) dochód na członka rodziny uprawnionego od 1301 do 3000 złotych brutto: wysokość pomocy 80 % kwoty bazowej;
- 3) dochód na członka rodziny uprawnionego powyżej kwoty: 3001 złotych brutto: wysokość pomocy 60 % kwoty bazowej.

Ustalenie wysokości dochodu na członka rodziny uprawnionego nastąpić miało w oparciu o oświadczenie składane przez uprawnionego na formularzu według wzoru stanowiącego załącznik nr 1 do porozumienia (§ 1 ust. 3).

(dowód: ww. porozumienie k. 63 w aktach sprawy)

W dniu 5 stycznia 2012 roku (...) Spółka z o.o. w D. reprezentowana przez Prezesa K. C. wraz z zakładowymi organizacjami związkowymi działającymi w tej Spółce, tj. z M.Z.Z (...) w (...) S.A. i (...) Spółka z o.o. reprezentowanymi przez T. M. oraz M.O N.S.Z.Z (...) w (...) S.A. i (...) Spółka z o.o. reprezentowanymi przez W. S. zawarli kolejne porozumienie do ZFŚS. Strony porozumienia zgodnie postanowiły, że pozostałe na koncie Funduszu środki zostaną w 2012 roku przeznaczone na pomoc rzeczowo-finansową dla pracowników w formie świadczenia pieniężnego albo rzeczowego (paczka), dwa razy w roku przed Świętami Wielkanocnymi i Świętami Bożego Narodzenia, każdorazowo w wysokości równowartości kwoty 133 złotych każde. W 2012 roku na podstawie zawartego porozumienia każdy pracownik płatnika otrzymał paczkę świąteczną o jednakowej wartości 133 złotych.

(dowód: porozumienie k. 62 w aktach sprawy)

M. B. pracuje w (...) Spółce z o.o. w D. od 2009 roku do chwili obecnej jako kierowca wózka. W spornym okresie zarabiał około 1100 złotych miesięcznie. Był żonaty i miał na utrzymaniu pięcioro dzieci w wieku 26, 25, 23, 15 i 7 lat, z których pełnoletni byli studentami. Jego żona nie pracowała. Zainteresowany nie składał oświadczenia majątkowym pracodawcy. M. B. otrzymała z ZFŚS następujące świadczenia:

- w grudniu 2009 roku bon towarowy na kwotę 150 złotych i 80 złotych;
- w kwietniu 2011 roku – gotówkę w kwocie 300 złotych;
- w kwietniu 2012 roku – paczkę towarową świąteczną o wartości 113,06 złotych.

(dowód: zeznania zainteresowanego M. B. k. 100, 101 w aktach sprawy)

Z. C. pracuje w (...) Spółce z o.o. w D. od 2009 roku jako pracownik fizyczny. W spornym okresie była panną i mieszkała z rodzicami. Zarabiała około 1100 – 1200 złotych netto. Zainteresowana składała oświadczenia o stanie rodzinnym i majątkowym pracodawcy. Z. C. otrzymała z ZFŚS następujące świadczenia:

- w grudniu 2009 roku bon towarowy na kwotę 150 złotych i 80 złotych;
- w kwietniu 2011 roku – gotówkę w kwocie 300 złotych;
- w kwietniu 2012 roku – paczkę towarową świąteczną o wartości 113,19 złotych.

(dowód: zeznania zainteresowanej Z. C. k. 100, 101 w aktach sprawy)

S. D. pracowała w firmie (...) w latach 2009-2010. W spornym okresie zarabiała najniższe wynagrodzenie krajowe. Była mężatką. Jej mąż również zarabiał najniższe wynagrodzenie krajowe. Zainteresowana nie miała dzieci. S. D. otrzymała z ZFŚS następujące świadczenia:

- w grudniu 2009 roku bon towarowy na kwotę 150 złotych i 80 złotych;

(dowód: zeznania zainteresowanej S. D. k. 100, 101 w aktach sprawy)

W. O. pracował w firmie (...) w latach 2009-2012. W spornym okresie zainteresowany był żonaty i miał dwójkę uczących się dzieci. Zarabiał najniższe wynagrodzenie krajowe. Takie też wynagrodzenie otrzymywała jego żona. Zainteresowany nie składał oświadczenia majątkowym pracodawcy. W. O. otrzymał z ZFŚS następujące świadczenia:

- w grudniu 2009 roku bon towarowy na kwotę 150 złotych i 80 złotych;
- w kwietniu 2011 roku – gotówkę w kwocie 300 złotych;
- w kwietniu 2012 roku – paczkę towarową świąteczną o wartości 113,06 złotych.

(dowód: zeznania zainteresowanego W. O. k. 100, 101 w aktach sprawy)

Za lata objęte sporem płatnik nie naliczył składek od wartości świadczeń przyznanych i wypłaconych z ZFŚS pracownikom, w tym zainteresowanym: M. B., Z. C., S. D. i W. O..

(okoliczność niesporna)

W okresie od 11 marca 2013 roku do 10 kwietnia 2013 roku organ rentowy przeprowadził u płatnika kontrolę, która wykazała, że w latach 2009-2012 pracownicy co prawda składali oświadczenia o dochodach netto na jednego członka rodziny, ale mimo to pracownicy otrzymali świadczenia z ZFŚS w jednakowej kwocie w następujących miesiącach: grudniu 2009 roku – bony towarowe, kwietniu 2011 roku i maju 2011 roku – świadczenie pieniężne, kwietniu 2012 roku – paczki świąteczne. Decyzję o przyznawaniu świadczeń podejmowały związki zawodowe w porozumieniu z Prezesem. Przy przyznawaniu świadczeń socjalnych nie stosowano kryterium socjalnego z uwagi na niskie zarobki pracowników i nie różnicowano wysokości świadczeń pomiędzy pracownikami. Mając na uwadze wyniki kontroli wydał zaskarżone w niniejszej sprawie decyzje. Wnioskodawca nie kwestionował rachunkowych wyliczeń podstaw wymiaru składek ustalonych przez ZUS w zaskarżonych decyzjach, a jedynie twierdził, że sporne świadczenia jako świadczenia socjalne nie powinny być wliczane do podstawy wymiaru składek.

(okoliczności niesporne)

Sąd Okręgowy ocenił i zważył co następuje:

Odwolania nie zasługują na uwzględnienie.

Kwestią sporną w niniejszej sprawie jest podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne pracowników, którzy z mocy art. 6 ust. 1 pkt 1 oraz art. 11 ust. 1 i art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jedn. Dz. U. z 2009r., Nr 205, poz. 1585 ze zm.) podlegają obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym, chorobowym i wypadkowym, a także ubezpieczeniu zdrowotnemu w oparciu o przepisy ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 roku o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (tekst jedn. Dz. U. z 2008r, Nr 164, poz. 1027 ze zm.).

Zakład Ubezpieczeń Społecznych w oparciu o art. 41 ust. 13 ustawy systemowej może kwestionować wysokość wynagrodzenia stanowiącego podstawę wymiaru składki, jeżeli okoliczności sprawy wskazują na to, że nie są one zgodne stanem faktycznym.

Zgodnie z art. 18 ust. 1 w zw. z art. 20a ustawy systemowej podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne stanowi przychód, o jakim mowa w art. 4 pkt 9 i pkt 10 tej ustawy. Stosownie do art. 4 pkt 9 użyte w ustawie określenie przychód oznacza przychód w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych z tytułu m.in.: zatrudnienia w ramach stosunku pracy. Zgodnie zaś z art. 81 ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, do ustalenia podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie zdrowotne pracowników stosuje się przepisy określające podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe tych osób.

W świetle art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 26 lipca 1991 roku o podatku dochodowym od osób fizycznych (tekst jedn. Dz. U. z 2012r., poz. 361 ze zm.) za przychody ze stosunku pracy uważa się wszelkiego rodzaju wypłaty pieniężne oraz wartość pieniężną świadczeń w naturze bądź ich ekwiwalenty, bez względu na źródło finansowania tych wypłat i świadczeń, a w szczególności: wynagrodzenia zasadnicze, wynagrodzenia za godziny nadliczbowe, różnego rodzaju dodatki, nagrody, ekwiwalenty za niewykorzystany urlop i wszelkie inne kwoty niezależnie od tego, czy ich wysokość została z góry ustalona, a ponadto świadczenia pieniężne ponoszone za pracownika, jak również wartość innych nieodpłatnych świadczeń lub świadczeń częściowo odpłatnych.

W ocenie Sądu treść art. 12 ust. 1 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, nie pozostawia żadnych wątpliwości, że wartość bonów towarowych, środków pieniężnych oraz paczek towarowych, które pracownicy płatnika uzyskali w latach 2009-2012 z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych (ZFŚŚ), stanowi przychód tych pracowników.

Enumeratywny katalog przychodów, które nie stanowią podstawy wymiaru składek zawiera rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 roku w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe (Dz. U. Nr 161, poz. 1106 ze zm.)

Zgodnie z treścią § 2 ust. 1 pkt 19 cyt. wyżej rozporządzenia, podstawy wymiaru składek nie stanowią, świadczenia finansowane ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach zakładowego funduszu świadczeń socjalnych. Mając na uwadze, że przepis § 2 ust. 1 pkt 19 ww. rozporządzenia ma charakter wyjątku od ogólnej zasady podlegania obowiązkowi składkowemu każdego przychodu, to na płatniku składek, a nie organie rentowym, spoczywał ciężar dowodu, że wydawane pracownikom bony mieściły się w granicach pomocy finansowej.

Definicję działalności socjalnej zawiera art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 4 marca 1994 roku o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (tekst jedn. Dz. U. z 2012r, poz. 592 ze zm.), zgodnie z którym, działalność socjalna to usługi świadczone przez pracodawców na rzecz różnych form wypoczynku, działalności kulturalno-oświatowej, sportowo-rekreacyjnej, opieki nad dziećmi w żłobkach, przedszkolach oraz innych formach wychowania przedszkolnego, udzielanie pomocy materialnej-rzeczowej lub finansowej, a także zwrotnej lub bezzwrotnej pomocy na cele mieszkaniowe na warunkach określonych umową.

Z zebranego w sprawie materiału dowodowego wynika w sposób jednoznaczny, iż skarżący w latach 2009-2012 wypłacił z ZFŚŚ wszystkim pracownikom takie same świadczenia socjalne z okazji Świąt Bożego Narodzenia oraz Świąt Wielkanocnych, a mianowicie:

- w 2009 roku w formie dwóch bonów towarowych o wartości 150 złotych i 80 złotych;
- w 2011 roku w formie gotówki w kwocie 300 złotych;
- w 2012 roku w formie paczek towarowych o wartości 113 złotych.

Poza sporem pozostaje, że świadczenia te zostały wypłacone przez płatnika ze środków przeznaczonych na cele socjalne. Były to bowiem środki pochodzące z odpisu na zakładowy funduszu świadczeń socjalnych, zgromadzone na odrębnym rachunku bankowym,. Nie ulega także wątpliwości, że wypłacone świadczenia (bony z okazji Świąt) stanowiły dla pracowników pomoc finansową, a zatem mieściły się w ramach szeroko pojętej działalności socjalnej. Jednak zakwalifikowanie danego świadczenia przyznawanego w ramach funduszu świadczeń socjalnych jako mieszczącego się w ustawowej definicji działalności socjalnej, nie oznacza automatycznie, że wypłacone świadczenie realizuje cele socjalne. O tym, czy świadczenia wypłacane z funduszu świadczeń socjalnych realizują cele socjalne decyduje treść art. 8 ust. 1 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych.

Z treści tego przepisu wynika zaś, że przyznawanie ulgowych usług i świadczeń oraz wysokość dopłat z Funduszu uzależnia się od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z Funduszu.

Wprowadzie zasady i warunki korzystania z usług i świadczeń finansowanych z Funduszu, w myśl art. 8 ust. 2 ustawy, określa pracodawca w regulaminie, ale musi przy tym bezwzględnie uwzględnić treść art. 8 ust. 1 ustawy. Pracodawca nie może więc ustalić zasad i warunków korzystania z usług i świadczeń finansowanych z Funduszu według dowolnie wybranych przez siebie kryteriów, z pominięciem naczelnej zasady wyrażonej w art. 8 ust. 1 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych, że przyznawanie tych usług i świadczeń oraz wysokość dopłat z Funduszu zostało uzależnione od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z Funduszu.

Zasady korzystania z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych u płatnika w latach 2009-2010 były regulowane regulaminem uchwalonym przez (...) S.A.. Rozdział III tego regulaminu określał cele, na które mogą być przeznaczone środki funduszu. Środkami ZFŚS administrował kierownik zakładu zgodnie z zatwierdzonym przez siebie rocznym planem wydatków uzgodnionym z zakładowymi organizacjami związkowymi. Przyznanie ulgowych usług i świadczeń oraz wysokość dopłat z ZFŚS była stosownie do rozdziału V pkt 5 regulaminu uzależniona od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z funduszu. Regulamin w tym zakresie był powtórzeniem treści art. 8 ustawy o ZFŚS.

Natomiast w latach 2011-2012 zasady korzystania z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych u płatnika określał nowy regulamin z dnia 31 marca 2011 roku, obowiązujący od dnia 1 kwietnia 2011 roku. Treść tego regulaminu została uzgodniona przez płatnika wraz z działającymi u niego organizacjami związkowymi tj. z M.Z.Z (...) oraz M.O. N.S.Z.Z (...). Zgodnie z § 3 ww. regulaminu środki funduszu zostały przeznaczone na finansowanie działalności socjalnej prowadzonej na rzecz pracowników i ich rodzin oraz byłych pracowników – emerytów, rencistów i ich rodzin. Jedynym kryterium, od którego uzależniono w regulaminie przyznanie oraz wysokość świadczeń z Funduszu, była sytuacja materialna oraz życiowa uprawnionych. Środkami Funduszu administrował Prezes Zarządu zgodnie z postanowieniami regulaminu, a jego organem wykonawczym był Dział Księgowości i Kadr. Z kolei przeznaczenie Funduszu na określone rodzaje usług i świadczeń oraz zasady gospodarowania środkami Funduszu, a także warunki dofinansowania świadczeń socjalnych w danym roku kalendarzowym – w myśl § 5 i 6 regulaminu – miało określać porozumienie zawarte pomiędzy Prezesem Zarządu a zakładowymi organizacjami związkowymi. A usługi i świadczenia socjalne miał organizować Dział Księgowości i Kadr.

Z oświadczeń pełnomocnika wnioskodawcy oraz zeznań zainteresowanych w sposób jednoznaczny wynika, że pracodawca przyznając sporne świadczenia w latach 2009-2012, w ogóle nie analizował indywidualnej sytuacji każdego pracownika, mimo iż pracownicy złożyli pisemne oświadczenia o swojej sytuacji, a swoją decyzję o przyznaniu wszystkim pracownikom spornych świadczeń w jednakowej wysokości podjęto w oparciu o stosunkowo niskie

dochody wszystkich pracowników osiągane u płatnika oraz mając na względzie, iż wartość udzielonej pomocy nie była znaczna.

Takie postępowanie płatnika przy podziale i ustalaniu świadczeń z ZFŚS było sprzeczne z obowiązującymi u niego w latach 2009-2012 regulaminami. Każdy z tych regulaminów bowiem uzależniał wysokość świadczeń przyznawanych z ZFŚS od sytuacji materialnej oraz życiowej uprawnionych.

Należy zaznaczyć, że sytuacja materialna dotycząca posiadanych zasobów majątkowych i uzyskiwanych dochodów, sprowadza się nie tylko do ustalenia wysokości wynagrodzenia pracownika zatrudnionego u płatnika, ale dotyczy wszystkich osób, z którymi ten pracownik prowadzi wspólne gospodarstwo domowe. Sytuacja życiowa ma z natury rzeczy charakter zmienny i może ulegać w pewnych okresach życia danego człowieka pogorszeniu, np. w związku z chorobą, śmiercią członka rodziny, utratą mieszkania, utratą pracy. Sytuacja rodzinna to przede wszystkim liczba członków rodziny, z którymi pracownik prowadzi wspólne gospodarstwo domowe, a ta u poszczególnych pracowników była różna. Dopiero te wszystkie informacje pozwalają w prawidłowy sposób ustalić kryterium socjalne, którym winien kierować się płatnik dokonując dystrybucji spornych świadczeń z funduszu socjalnego.

Analiza materiału dowodowego zebranego w sprawie wskazuje, że sytuacja osobista i materialna zainteresowanych była w spornych okresach odmienna.

I tak M. B. w spornym okresie zarabiał około 1100 złotych miesięcznie. Był żonaty i miał na utrzymaniu pięcioro dzieci w wieku 26, 25, 23, 15 i 7 lat, z których pełnoletni byli studentami. Jego żona nie pracowała. Z kolei Z. C. w spornym okresie była panną i mieszkała z rodzicami. Zarabiała około 1100 – 1200 złotych netto. S. D. zarabiała najniższe wynagrodzenie krajowe. Była mężatką. Jej mąż również zarabiał najniższe wynagrodzenie krajowe. Wreszcie W. O. w spornym okresie zainteresowany był żonaty i miał dwójkę uczących się dzieci. Zarabiał najniższe wynagrodzenie krajowe. Takie też wynagrodzenie otrzymywała jego żona.

Mimo, że miesięczne dochody zainteresowanych przypadające na jednego członka ich rodziny oraz ilość członków rodziny były różne, otrzymali taką samą pomoc finansową z okazji Świąt z ZFŚS.

Skarżący podnosi, że świadczenia przyznawane pracownikom w postaci bonów towarowych w 2009 roku o jednakowej wysokości dla wszystkich pracowników (łącznie 230 złotych), a w 2011 roku w postaci gotówki w jednakowej wartości 300 złotych i wreszcie w formie paczek towarowych w 2012 roku o wartości 113 złotych, mają oparcie w obowiązującym u niego regulaminie ZFŚS, co oznacza że są to świadczenia przyznawane w ramach działalności socjalnej, a jako takie są zwolnione od obowiązku opłacania od nich składek na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne. Ponadto płatnik podniósł, że są to świadczenia socjalne, a nie świadczenia ulgowe w rozumieniu art. 8 ustęp 1 ustawy o ZFŚS, a jedynie w stosunku do tych ostatnich świadczeń istnieje obowiązek ich przyznawania w oparciu o kryterium socjalne.

Stanowiska tego nie sposób podzielić. Jak już wyżej podniesiono wypłacone przez płatnika sporne świadczenia nie mają bowiem oparcia w regulaminie, gdyż zostały przyznane bez indywidualnej analizy sytuacji materialnej i życiowej pracowników, do której pracodawca był zobligowany tymże regulaminem.

Sąd w niniejszej sprawie podziela stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w powoływanym przez skarżącego wyroku z dnia 23 października 2008 roku, II PK 74/2008, OSNP 2010/7-8/88, że przepis art. 8 ust. 1 ustawy, określający zasady przyznawania usług i świadczeń, nie odnosi się do całości działalności socjalnej w rozumieniu art. 2 pkt 1 tej ustawy. Według jego wyraźnego brzmienia odnosi się on wyłącznie do przyznawania ulgowych usług i świadczeń, co powinno być uzależnione od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania ze środków Funduszu. Oznacza to, że obowiązujący u pracodawcy regulamin może przewidywać wydatkowanie środków funduszu na inne niż ulgowe cele, ale mieszczące się w ramach działalności socjalnej oraz ustalać inne niż kryterium socjalne zasady korzystania z tych świadczeń np. powszechnej dostępności na równych zasadach w zakresie imprez integracyjnych. Interpretacja taka znajduje uzasadnienie nie tylko w wyraźnym brzmieniu art. 8 ust. 1, ale wynika również z wykładni językowo-logicznej ustępu drugiego tego przepisu. Ustęp drugi ma szerszy zakres znaczeniowy niż ustęp pierwszy. Nie odnosi się on bowiem wyłącznie do przyznawania ulgowych świadczeń i usług, ale dotyczy „korzystania z usług

i świadczeń finansowanych z Funduszu”, to znaczy dotyczy on wszystkich świadczeń (usług), które może finansować Fundusz. Zasady korzystania z nich określa regulamin „z uwzględnieniem ust. 1”, co oznacza, że odnośnie do innych świadczeń niż wymienione w ustępie 1, regulamin może określać odmienne zasady korzystania z nich. Na rzecz prezentowanego stanowiska przemawia też wykładnia funkcjonalna. Trudno bowiem przyjąć, że korzystanie z takich form działalności socjalnej, jak spotkania integracyjne, miałyby być uzależnione od tzw. kryterium socjalnego, czyli od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z Funduszu. Zaprzeczałoby to istocie tej usługi.

Zdaniem Sądu, wbrew odmiennym twierdzeniom skarżącego, przyznane pracownikom w spornym okresie świadczenia w postaci bonów towarowych, gotówki oraz paczek towarowych były świadczeniami ulgowymi w rozumieniu art. 8 ust. 1 ustawy o ZFŚS. Świadczeniami ulgowymi nie są bowiem, jak chce tego skarżący, tylko te świadczenia, które pracownik otrzymuje po pokryciu jakiejś jego części, a zatem świadczenia przyznane ze zniżką. Pojęcie ulgowości należy odnieść nie tyle do samego świadczenia, ale do tego jak to świadczenie wpływa na całokształt sytuacji pracownika.

Przyznane przez płatnika pracownikom w okresie świątecznym świadczenia w postaci bonów towarowych, gotówki oraz paczek towarowych były dla nich świadczeniami ulgowymi, gdyż dzięki tym świadczeniom pracownicy poczynili oszczędności we własnych wydatkach świątecznych o wartość tych świadczeń. Oszczędności te stanowiły dla pracowników ulgę w przygotowaniu świąt, a zatem należy uznać je za świadczenia ulgowe. A skoro tak, to płatnik jako gospodarujący środkami funduszu, nie mógł dokonać podziału środków z funduszu na działalność socjalną w postaci ulgowych świadczeń świątecznych oraz przyznać tych świadczeń poszczególnym uprawnionym pracownikom w oderwaniu od kryterium socjalnego, o którym mowa w art. 8 ust. 1 ustawy z ZFŚS, nawet gdyby pozwalała mu na to treść obowiązującego u niego regulaminu.

Swoboda regulacji w regulaminie zasad przyznawania indywidualnych świadczeń jest bowiem ograniczona ustanowioną przez ustawodawcę w art. 8 ust. 1 ustawy ogólną zasadą, że przyznawanie tych świadczeń ma być uzależnione od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z funduszu.

Dodatkowo należy zauważyć, że obowiązujący u płatnika w latach 2011-2012 regulamin, nie przewidywał innych niż socjalne zasad rozdziału środków z funduszu. Jak bowiem ustalono w § 3 regulaminu jedynym kryterium, od którego uzależniono przyznanie oraz wysokość świadczeń z Funduszu (a zatem wszystkich, a nie tylko ulgowych wymienionych w treści art. 8 ust. 1 ustawy), była sytuacja materialna oraz życiowa uprawnionych. Nawet zatem gdyby wypłacone pracownikom w spornych okresach świadczenia socjalne, nie były świadczeniami ulgowymi, to przy takim brzmieniu obowiązującego u płatnika regulaminu, również przy ich podziale płatnik winien zastosować kryterium socjalne. Tylko bowiem wówczas pracodawca może zastosować inne niż wymienione w treści art. 8 ust. 1 ustawy kryteria socjalne przy podziale środków z funduszu socjalnego, gdy po pierwsze przyznane świadczenie nie jest świadczeniem ulgowym i gdy zasady przyznawania takich innych świadczeń zostały uregulowane w regulaminie odmiennie niż to wynika z art. 8 ust. 1 ustawy. Regulamin obowiązujący u płatnika przewidywał jedno, takie samo kryterium przy podziale wszystkich świadczeń z Funduszu, co wynika wprost z § 3 regulaminu, a mianowicie sytuację materialną i życiową uprawnionych (tzw. kryterium socjalne).

Odmienne regulujące kwestie pomocy socjalnej porozumienia pracodawcy i związków zawodowych z 2011 roku i 2012 roku, jako sprzeczne z treścią regulaminu, są bezskuteczne. Porozumienia te miały jedynie na celu uszczegółowienie treści regulaminu co do wysokości i rodzaju świadczeń przyznawanych w danym roku, ale w zgodzie z podstawowymi zasadami wynikającymi z regulaminu. Pracodawca i związki zawodowe nie mogły zatem rozdzielić, tak jak to miało miejsce w przedmiotowej sprawie, świadczeń socjalnych w oderwaniu od kryterium socjalnego przewidzianego w regulaminie.

Natomiast regulamin obowiązujący u płatnika w latach 2009-2010 w ogóle nie przewidywał pomocy rzeczowej ani finansowej dla pracowników w okresie świątecznym. Rozdział III w pkt 4 stanowił wprawdzie o finansowaniu pomocy rzeczowej i finansowej, ale przyznawanej osobom znajdującym się w szczególnie trudnej sytuacji życiowej lub losowej.

Jedynym świadczeniem, które przewidywał w/w regulamin i które zostało przez pracodawcę zrealizowane w 2009 roku był zakup upominków z okazji Nowego Roku dla dzieci i młodzieży do ukończenia 18 roku życia. Z tego tytułu dzieci pracowników płatnika, które do dnia 31 grudnia 2009 roku nie ukończyły 18 lat, otrzymały po jednej paczce ze słodyczami.

W ocenie Sądu przewidziane regulaminem paczki z okazji Nowego Roku przyznawane w takiej samej wysokości w ilości po jednej dla każdego dziecka pracownika, które nie ukończyło przed 31 grudnia 18 roku życia, bez względu na to, czy u płatnika pracował jeden, czy dwoje rodziców, należy uznać za inne niż ulgowe świadczenia w rozumieniu art. 8 ustęp 1 ustawy. Dlatego wewnętrzny regulamin mógł i określił w sposób odmienny kryteria rozdziału tych świadczeń. Tymi kryteriami była ilość dzieci i ich wiek. Tak rozdysponowane na rzecz dzieci pracowników świąteczne paczki według mających oparcie w regulaminie zasad, Sąd uznaje za prawidłowe. Słusznie zatem organ rentowy nie powiększył podstawy wymiaru składek o wartość otrzymanych przez dzieci pracowników paczek. Tym bardziej, że nie było to świadczenie przyznawane pracownikom, a ich dzieciom.

Odmienne natomiast przedstawia się kwestia przekazanych przez pracodawcę w 2009 roku na rzecz wszystkich swoich pracowników w okresie świątecznym dwóch bonów towarowych o takiej samej łącznej wartości 230 złotych (jeden bon 150 złotych i drugi 80 złotych).

Jak to już wyżej wskazano regulamin, który szczegółowo określał przeznaczenie ZFŚS w rozdziale III, nie przewidywał takich świadczeń. Ponieważ jednak z funduszu mogą być finansowane te rodzaje działalności socjalnej, które są objęte ustawową definicją pojęcia „działalność socjalna” określoną w art. 2 pkt 1 ustawy o ZFŚS, a w ramach tej definicji mieści się także udzielanie pomocy materialnej – rzeczowej lub finansowej pracownikom, dopuszczalnym było – mimo braku regulacji tych świadczeń w regulaminie – przyznanie pracownikom w 2009 roku bonów towarowych. Nie mniej jednak przyznane pracownikom przez płatnika z Funduszu bonu towarowe, podobnie jak wypłacona im w 2011 roku gotówka w kwocie 300 złotych oraz paczki towarowe w 2012 roku, należało uznać za świadczenia ulgowe w rozumieniu art. 8 ust. 1 ustawy, co oznacza, że wielkość udzielonej w ten sposób pomocy socjalnej musi być zróżnicowana w oparciu o kryterium socjalne.

Jeżeli zatem miała miejsce sytuacja, tak jak to miało miejsce w przedmiotowej sprawie, że wszyscy pracownicy otrzymali bony o jednakowej wartości – bony te trzeba ocenić jako świadczenie dodatkowe pracodawcy, nie zaś ulgowe świadczenia z ZFŚS (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2009 roku, I UK 121/09, OSNP 2011/ 9-10/133). Wypłata bonów towarowych niemająca charakteru socjalnego stanowi przychód pracownika w rozumieniu art. 12 ust. 1 ustawy z 26 lipca 1991 roku o podatku dochodowym od osób fizycznych który to przychód stanowi podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne. Jest to przychód ze stosunku pracy.

Ze zgromadzonego materiału dowodowego wynika, że w całym spornym okresie płatnik przed przyznaniem świadczeń z ZFŚS wprawdzie wymagał od pracowników oświadczeń, ale pomimo ich złożenia, nie analizował indywidualnej sytuacji życiowej pracowników i przyznawał je w takiej samej wysokości wszystkim pracownikom.

O ile zbliżona sytuacja materialna i rodzinna pracowników prowadzi do oceny, że przyznanie im świadczeń w tej samej wysokości nie narusza art. 8 ust. 1 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych, o tyle winna być ona rozpatrywana indywidualnie w sposób przewidziany w regulaminie zakładowego funduszu świadczeń socjalnych, który w tym zakresie (zarówno poprzednio jak i obecnie obowiązujący) był zgodny z treścią art. 8 ust. 1 ustawy, co w niniejszej sprawie nie miało miejsca.

Należy przy tym podkreślić, że samo posiadanie wiedzy na temat sytuacji osobistej pracowników, nie oznacza, iż wypłacone tymże pracownikom z ZFŚS świadczenia spełniały kryteria socjalne. Nawet jeżeli pracodawca posiadał wiedzę na temat sytuacji pracowników, to wiedza ta nie znalazła jakiegokolwiek przełożenia na wysokość przyznawanych im świadczeń z ZFŚS. Pomimo bowiem rozeznania w sytuacji swoich pracowników, pracodawca wypłacił im świadczenia z okazji Świąt w takiej samej wysokości. A jak wyżej przedstawiono już tylko sytuacji samych

zainteresowanych nie tylko nie można uznać za taką samą, ale nawet za podobną, nie mówiąc o sytuacji wszystkich zatrudnionych u płatnika pracowników.

Sytuacja pracowników płatnika w 2012 roku nie uprawniała wszystkich do otrzymania pomocy w wysokości 100% kwoty bazowej, gdyż nie u wszystkich dochód na jednego członka rodziny był niższy od kwoty 1300 złotych brutto, co w myśl porozumienia z dnia 3 stycznia 2012 roku uprawniało do otrzymania pomocy w takiej wysokości. Gdyby nawet jednak tak było, to oznacza że porozumienie wprowadzające takie kryterium dochodu na członka rodziny, nie było dostosowane do ich potrzeb, gdyż nie realizowało kryterium socjalnego, to jest nie różnicowało pomocy. Różna sytuacja pracowników powinna bowiem prowadzić do różnicowania świadczeń socjalnych przysługujących im z funduszu. Tymczasem obowiązujące u płatnika w latach 2009-2012 porozumienia nie pozwalały dostosować pomocy do indywidualnej sytuacji pracownika i były sprzeczne z treścią obowiązujących u płatnika regulaminów ZFŚS. Wszyscy pracownicy dostawali świadczenia w jednakowej wysokości, mimo że ich sytuacja była różna. Świadczenia z funduszu powinni uzyskiwać ci pracownicy, których sytuacja socjalna jest najgorsza, a ci których sytuacja życiowa, rodzinna i materialna została uznana za dobrą mogą otrzymać z tego funduszu świadczenia w niższej wysokości, ale też mogą ich w ogóle nie otrzymać. Fundusz Świadczeń Socjalnych jest instytucją prawną, która ma łagodzić różnice w poziomie życia pracowników i ich rodzin. Jest on wyrazem funkcji społecznej zakładu pracy, zaś jego adresatami są zwłaszcza rodziny o najniższych dochodach.

W toku niniejszego postępowania płatnik nie próbował zresztą przeforsować tezy, że sytuacja pracowników była badana i miała wpływ na wysokość świadczeń socjalnych. Wręcz przeciwnie cały czas podnosił, że złożone przez pracowników oświadczenia nie stanowiły podstawy określenia kryteriów wysokości udzielanej im pomocy. Wysokość bonów towarowych w 2009 roku, pomocy finansowej w 2011 roku oraz wartość paczek towarowych w 2012 roku została uzgodniona przez pracodawcę z przedstawicielami związków zawodowych, w takiej samej wysokości dla każdego pracownika, bez względu na dochód wykazany w oświadczeniu. Porozumienia takiej treści były zatem sprzeczne z treścią obowiązującego u płatnika w latach 2009-2010 (rozdział V pkt 5) oraz w latach 2011-2012 (§ 3) regulaminu. Oceny tej nie może zmienić, podnoszona przez skarżącego okoliczność, kierowania się w tym zakresie generalnie niskimi wynagrodzeniami wszystkich pracowników oraz niewielką wartością udzielonej pomocy, co jego zdaniem czyniło bezprzedmiotowym dalsze różnicowanie tej pomocy.

Lektura akt sprawy wykazała, iż płatnik nie dokonał indywidualnej analizy sytuacji życiowej, rodzinnej i majątkowej każdego z uprawnionych do uzyskania spornych ulgowych świadczeń socjalnych, do czego był zobligowany treścią art. 8 ustępn 1 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych oraz treścią obowiązujących w spornych okresach regulaminów ZFŚS. Przyznanie więc przez płatnika składek spornych świadczeń bez indywidualnej analizy sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej pracowników odbyło się z naruszeniem regulaminu (§ 3 obecnie obowiązującego regulaminu oraz rozdziałem V pkt 5 poprzednio obowiązującego regulaminu) oraz art. 8 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych. Nie zmienia tego okoliczność, że przyznanie spornych świadczeń odbyło się za wiedzą i zgodą związków zawodowych. Płatnik składek administrując funduszem socjalnym, nie może tego czynić z pominięciem ustawy i w konsekwencji przez swoje działania uszczuplać zasoby tego funduszu, nawet jeśli odbyłoby się to przy pełnej aprobacie przedstawicieli związków zawodowych (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 29 marca 2011 roku, III AUa 541/2010, wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 11 czerwca 2013 roku, III AUa 324/13, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 czerwca 2012, I UK 140/12, Legalis).

Sąd Najwyższy w powołanym wyżej wyroku z dnia 20 czerwca 2012 roku w sprawie I UK 140/2012, stwierdził, że założeniem ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych jest podział środków tego funduszu między uprawnionych według kryterium socjalnego, co wyklucza zasadę równości. Przepis art. 8 ust. 1 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych wyraźnie wiąże wysokość przyznawanego świadczenia (będącego pomocą finansową w rozumieniu art. 2 ust. 1 ustawy) z rozpatrywaną łącznie sytuacją życiową, rodzinną i materialną osoby uprawnionej.

Taki zaś charakter, czyli pomocy finansowej, miały przyznane w latach 2006-2012 przez płatnika składek wszystkim pracownikom świadczenia z okazji Świąt Bożego Narodzenia i Świąt Wielkanocy. Oznacza to, że ocena zgodności wydatkowanych środków z regulaminem powinna obejmować w niniejszej sprawie także i to, czy przyznanie

świadczeń odbyło się zgodnie z kryteriami o jakich mowa w art. 8 ust 1 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych.

Z kolei w wyroku z dnia 16 września 2009 roku w sprawie I UK 121/2009, OSNP 2011/9-10/133 Sąd Najwyższy, stwierdził, że zasada wyrażona w art. 8 ust. 1 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych w zakresie, w jakim wymaga zastosowania kryterium socjalnego indywidualnie do każdego z uprawnionych, nie doznaje żadnych wyjątków. W konsekwencji nawet regulamin ZFŚS nie może zmienić tej zasady.

Naruszenie przez płatnika składek przy przyznawaniu świadczeń finansowanych z Funduszu kryterium socjalnego, legło u podstaw ustalenia przez organ rentowy nowej wyższej podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne oraz ubezpieczenie zdrowotne, przez wliczenie do niej świadczeń socjalnych wypłaconych zainteresowanym pracownikom przez płatnika z tytułu Świąt w okresie w latach 2009-2012. Kwoty te są niesporne i zostały wyliczone także przez samego płatnika, a wyliczenia te zostały złożone do akt sprawy przy odwołaniach. Wprawdzie płatnik składek podniósł w toku postępowania, iż wartość otrzymanych przez pracowników paczek wynosi w istocie 134 złotych, a nie jak błędnie wskazał w piśmie procesowym 113 złotych. Okoliczność ta nie ma jednak wpływu na rozstrzygnięcie niniejszej sprawy, gdyż Sąd nie może orzekać o tym, co nie jest objęte zaskarżonymi decyzjami. Tymczasem w zakresie paczek organ rentowy powiększył zainteresowanym podstawę wymiaru składek o wartości wskazane przez pracodawcę, to jest 113 złotych.

Sporne świadczenia mimo, że zostały wypłacone ze środków ZFŚS zgromadzonych na odrębnym rachunku bankowym, a zatem prawidłowo pod względem formalnym i realizowały cele socjalne, tj. pomoc pracownikom, to zostały przyznane bez faktycznej analizy indywidualnej sytuacji poszczególnych zainteresowanych, czyli bez zastosowania kryterium socjalnego, do którego odwołuje się ustawa o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych, co wyklucza zwolnienie tych świadczeń z obowiązku składkowego.

Reasumując należy stwierdzić, że płatnik rozdysponował środki Funduszu niezgodnie z ustawą o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych i niezgodnie z Regulaminem. Ich wypłata i wysokość nie były poprzedzone ustaleniami dotyczącymi sytuacji życiowej, materialnej i rodzinnej każdego pracownika, któremu te świadczenia wypłacono, a zależały tylko od tego, czy pracownik przepracował cały rok, czy też miał przerwy w zatrudnieniu w danym roku, co nie spełnia przesłanki kryterium socjalnego. Sytuacja bytowa pracowników płatnika nie była identyczna, czy nawet zbliżona. W istocie zatem sporne świadczenia zostały wypłacone wprawdzie z funduszu świadczeń socjalnych, lecz nie na warunkach wynikających z § 5 regulaminu, a więc nie mogą one zostać uznane za świadczenia finansowane ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach zakładowego funduszu świadczeń socjalnych w rozumieniu § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 18 grudnia 1998 roku w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe.

Dodać należy, iż zgodnie z dotychczasową linią orzecniczą Sądu Najwyższego, zwolnione od konieczności opłacania składek na ubezpieczenia są tylko takie wypłaty z zakładowego funduszu socjalnego, których dokonano z zastosowaniem kryterium socjalnego, tj. z uwzględnieniem sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z funduszu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 14 maja 2012 roku, I UZ 15/12, Legalis, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 września 2009 roku, I UK 121/09, OSN 2011/9-10/133).

Biorąc zatem pod uwagę, że sporne świadczenia nie miały charakteru socjalnego, gdyż ich otrzymanie nie zależało od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z funduszu, a zatem nie wiązało się z zastosowaniem przez płatnika kryterium socjalnego z art. 8 ust. 1 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych, należy uznać, że świadczenia te stanowią dodatkowe wynagrodzenie pracownika, czyli przychód w rozumieniu art. 12 ust. 1 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, który to przychód stanowi podstawę wymiaru składek zgodnie z art. 18 ust. 1 ustawy systemowej w związku z § 1 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej dnia 18 grudnia 1998 roku w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe. Nie zachodzi tu więc wyłączenie przewidziane w § 2 ust. 1 pkt 19 wymienionego rozporządzenia.

W świetle powyższego za nietrafny należało uznać zarzut skarżącego, że przepisy rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej dnia 18 grudnia 1998 roku w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe nie wymagają, aby świadczenia z ZFŚS zostały przez pracodawcę przyznane pracownikom zgodnie z ustawą o ZFŚS oraz regulaminem. Rozporządzenie jako akt wykonawczy nie może być bowiem sprzeczne z ustawą, która jest aktem wyższej rangi. Wbrew zresztą zarzutom płatnika, z treści tego rozporządzenia nie wynika bynajmniej, aby określało ono szczegółowe zasady ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe w oderwaniu od ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych. Przepis § 2 ustęp 1 pkt 19 rozporządzenia wyraźnie stanowi, że podstawy wymiaru składek nie stanowią świadczenia finansowane ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach zakładowego funduszu świadczeń socjalnych. Użyty w tym przepisie zwrot „na cele socjalne” oznacza, że tylko te środki wydatkowane w ramach ZFŚS nie stanowią podstawy wymiaru składek, które realizują cele socjalne. Z kolei cele socjalne są realizowane wówczas, gdy ulgowe świadczenia są przyznawane pracownikom po analizie sytuacji materialno-życiowej uprawnionego, jak tego wymaga art. 8 ust 1 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych.

Z tych też względów, Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, uznał odwołania za nieuzasadnione i na podstawie art. 477 § 1 k.p.c. orzekł jak w sentencji.